

Interview

jako metoda
sběru dat
o vzdělávání

Kateřina Vlčková
PdF MU, Brno

Termín interview

- **Inter** = mezi + **view** = názor, pohled
- => jedná se o interpersonální kontakt
 - Nejčastěji v tváři v tvář
 - Nebo i telefonicky
- Rozhovor není přesné synonymum
 - Někteří autoři tento termín používají
 - Ne každý rozhovor je interview
 - Interview je odborný název

Co umožňuje interview?

- Umožňuje zachytit fakta
- Plus podrobněji proniknout do pocitů a motivů, postojů
- Lze zkoumat komplexní, složitá témata
- Lze sledovat vnější reakce respondenta
- Lze usměrňovat kladení otázek, flexibilní
- Doplnuje jiné metody sběru dat (triangulace)

Kdy dát přednost interview před dotazníkem?

1. Potřebujeme bezprostřední, osobní nebo důvěrné informace.
 - Předpokládá se, že se respondent otevře.
2. Respondenty jsou osoby, které mají problémy s psaným slovem.
 - Zrakové problémy, (ještě) neumí číst, psát; negramotní.
3. Je vysoká pravděpodobnost, že návratnost dotazníku bude malá.
 - Vzorek zaměříme intenzívně, ne extenzívně
 - => bude sice malý, ale vzhled do problematiky hlubší.
4. Zmapování problematiky, se kterou výzkumník nemá zkušenosti, která není zpracovaná v literatuře.
 - Základní orientace ve výzkumném poli.
 - Východisko dalších (strukturovaných) nástrojů.

Druhy interview

Strukturované

Otázky dány, odpovědi také – nabídnuty

Ústní dotazník

Časově méně náročné

Nestrukturované

Otázky připraveny, obvykle široké

Úplná volnost odpovědí

Přináší často nové, nepředpokládané informace

Obtížněji se vyhodnocují

Polostrukturované

Nabídnuty alternativy odpovědí

potom se žádá objasnění, vysvětlení

Nároky na výzkumníka vysoká, vzhledem k dvojí formě interview (strukturované a nestrukturované) se může dopouštět chyb

Specifické podoby interview

- Telefonické/online interview
MsTeams, Zoom,..

- Skupinové interview, více než 3, bez interakcí
- Focus group – 6-8 lidí, interakce

Cvičení:

Uveďte odlišnosti telefonického interview, klady a zápory z hlediska:

- Časové úspornosti
- Finančních nákladů
- Pravdivosti odpovědí
- ...

Cvičení:

Uveďte odlišnosti skupinového interview oproti individuálnímu interview z hlediska:

- Organizování
- Vedení
- Chování se
- Reakcí respondentů
- Záznamu
- Zpracování odpovědí

Průběh interview

- Interview trvá déle než vyplňování dotazníku
- Je to extenzivní výzkumná metoda – trvá dokud výzkumník nezíská dostatečný počet údajů
- Neplatí to ale absolutně
- Části interview
 - Vstupní část – motivace, raport
 - Hlavní část – otázky, odpovědi
 - Záznam odpovědí
 - Analýza

Obsah interview

- Otázky a odpovědi
 - Typy otázek a odpovědí viz
téma dotazník
- Typy otázek
 - Uzavřené
 - Polouzavřené
 - Otevřené
- Interview umožňuje pružnost
 - Otázku lze v průběhu interview
přeformulovat
 - Požádat o vysvětlení
 - Lze přidat otázky
 - Atd.

Vstupní část interview

Cíl – motivovat, zaujmout
respondenta, navodit osobní vztah

Vysvětlit záměr interview

Odstranit obavy respondenta

Posilnit jeho sebedůvěru

2-3 min. mluvit o všeobecných
věcech, až potom začít interview

Seřazení
otázek při
interview

Otázky jsou seřazeny dle
tématických celků

Jakmile je jeden celek
vyčerpán, přechází se k
dalšímu

Obsah interview je
promyšlen, i když výzkumník
musí reagovat pružně

Navrhování otázek do interview

Zvažte vhodnou úroveň abstrakce/konkrétnosti pro otázky:

TÉMA

HLAVNÍ/OBECNÁ VÝZKUMNÁ OTÁZKA (HVO)

SPECIFICKÉ VÝZKUMNÉ OTÁZKY (SVO)

OTÁZKY DO ROZHOVORU / TAZATELSKÉ OTÁZKY

Ukázka tazatelského schématu

- **TÉMA:** ETNOGRAFIE ETNICITY A ETNIZACÍ V DESEGREGOVANÉ ŠKOLNÍ TŘÍDĚ
- **VÝZKUMNÁ OTÁZKA:** JAKÝMI ZPŮSOBY JE ETNICITA ZVÝZNAMŇOVÁNA V KAŽDODENNOSTI ŠKOLNÍ TŘÍDY?
- **SPECIFICKÁ VÝZKUMNÁ OTÁZKA:** JAKÝMI ZPŮSOBY DOCHÁZÍ K PERFORMOVÁNÍ ETNICKÝCH IDENTIT V RÁMCI INTERAKČNÍCH RITUÁLŮ BĚHEM PŘESTÁVKY A VÝUKY?
- **OTÁZKA DO ROZHOVORU S VYUČUJÍCÍ:** JAKÉ JSOU PODLE VÁS VZTAHY MEZI ŽÁKY VE TŘÍDĚ 8.A?
- **OTÁZKA DO OHNISKOVÉ SKUPINY SE ŽÁKY:** JAK SE CÍTÍTE V KOLEKTIVU TÉTO TŘÍDY?

Tazatelské schéma

- **Téma výzkumu:**
Vyjednávání a uspořádání mocenských vztahů ve výuce studentů učitelství na praxích
- **HVO:** Jak studenti učitelství vnímají ustavování mocenských uspořádání ve třídě, v níž jsou na své dlouhodobé praxi?
- **SVO1:** Jak studenti učitelství vnímají vstup do třídy, v níž realizují svoji praxi?
- **SVO2:** Jak studenti učitelství vnímají své působení při ustavování mocenského uspořádání ve třídě, v níž realizují svoji praxi?
- **SVO3:** Jak studenti učitelství vnímají postupy a strategie, jimiž do mocenského uspořádání vstupují jejich žáci?
- **SVO4:** Jak studenti učitelství vnímají působení školy na mocenské uspořádání ve třídě?

HVO) JAK STUDENTI UČITELSTVÍ VNÍMAJÍ USTAVOVÁNÍ MOCENSKÉHO USPOŘÁDÁNÍ VE TŘÍDĚ, V NÍŽ REALIZUJÍ SVOJI PRAXI?

1. Proč jste se stal učitelem?

SVO1) Jak studenti učitelství vnímají vstup do třídy, v níž realizují svoji praxi?

1. Jak vypadala první hodina?
2. Jak jste se žákům představil?
3. Jací jsou žáci v téhle třídě?
4. Stalo se během první hodiny něco, co Vás překvapilo?
5. Jak by se podle vás měl učitel připravit na první den? Na co by si měl dát pozor?
6. Jak jste po první hodině v této třídě cítil?
7. Jak na Vás působí nová škola?
8. Jak jste se ve škole zabydlel?

SVO2) Jak studenti učitelství vnímají své působení při ustavování mocenského uspořádání ve třídě, v níž realizují svoji praxi?

1. Jak žáky oslovujete?
2. Co děláte, když potřebujete získat pozornost žáků?
3. Co děláte, když se žáci tváří znuřeně?
4. Máte nějaké finty, kterými žáky získáváte na svou stranu?
5. Co děláte, když potřebujete žáky rozmluvit?
6. Jakým způsobem vyvoláváte žáky?
7. Máte nějaká pravidla, která chcete, aby žáci dodržovali?
8. Jak tato pravidla vznikala?
9. Jakým způsobem se o nich žáci dozvídají? (ptát se po jednotlivých pravidlech, kde to bude vhodné)
10. V jakých situacích je zásadní, aby o věcech rozhodl výhradně učitel?
11. Kdy se ve třídě cítíte pevný/á v kramplících? Můžete tuto situaci popsat?
12. Stalo se Vám, že jste měl pocit, že třídu nemáte pod kontrolou? Můžete tuto situaci popsat?
13. Používáte ve třídě humor? Kdy a k čemu? / Stalo se Vám, že jste se se žáky ve třídě společně zasmáli?
14. Doprovázel jste žáky na exkurzi? Jak se proměnil způsob práce v této výukové situaci?
15. Jak se proměnil způsob práce při – řešení kázeňských problémů, návštěvě cizí osoby ve třídě...
16. Jak se na výuku připravujete?
17. Vnímáte se jak odborníka?
18. Stalo se Vám, že jste si nebyl jistý/á učivem?
19. Stalo se Vám, že se Vás žáci zeptali na něco, co jste nevěděl?

SVO3) Jak studenti učitelství vnímají postupy a strategie, jimiž do mocenského uspořádání vstupují jejich žáci?

1. Mohou se žáci podílet na rozhodování o tom, jaké aktivity budete ve třídě dělat?
2. Mohou se žáci podílet na rozhodování o tom, jak budou probíhat?
3. Mohou se žáci podílet na rozhodování o tom, jak se budou aktivity ve třídě hodnotit?
4. Mají možnost žáci rozhodovat o činnostech ve třídě? Jak takový proces vypadá a jak do něj zasahujete?
5. Máte ve třídě žáka, který chce mít konečné slovo? Jak s ním pracujete?
6. *Stane se Vám, že žáci nedodrží pravidlo XX? (zde reagovat na všechny pravidla, která zazněla)*
7. *Jak to probíhá?*
8. *Jak na to reagujete? (opakují se)*
9. Stalo se vám, že měli žáci „navrch“? Proč k tomu došlo? Jak jste to řešil?

SVO4) Jak studenti učitelství vnímají působení školy na mocenské uspořádání ve třídě?

1. Jak se cítíte v kolektivu učitelů na této škole?
2. Mluvíte s některými z učitelů o situacích ve třídě? Kdy? O jakých?
3. Jak spolupracujete s učitelem, který Vás má na starost?
4. Seznámil jste se s ředitelem školy? Co jste se od něj o škole dozvěděl?
5. Četl jste školní řád? (Je k něčemu užitečný školní řád? Pracujete s ním?)
6. Dovedete si představit, že byste tady v budoucnu působil jako učitel?

-
20. Naučila Vás praxe v této třídě doposud něco nového?

Schéma polostrukturovaného rozhovoru – strategie řízení třídy (Verze 1_4_2016)

Jaký je učitel, jak by popsal to co dělá, když řídí třídu?

1. Identifikační otázky, řekněte něco o sobě...
2. Budeme hovořit o řízení školní třídy, videonahrávky z vyučovacích hodin jsou pro nás materiálem, na jehož základě chceme popsat strategie řízení třídy oslovenými učiteli. Jak rozumíte pojmu management školní třídy? Co pro Vás v praxi představuje?
3. Jak byste popsala svou/své strategii/e řízení třídy?
4. Odkud berete inspiraci pro svou pedagogickou praxi?

Jak vytváří podmínky?

5. Jaké jsou podle Vás nejhodnější podmínky, které podporují žákovské učení? Jak vytváříte podmínky pro efektivní výuku?
6. V jakých podmínkách se Vám dobře s třídou pracuje? (materiálně-technické, psychosociální)
7. Jak byste popsala způsob komunikace, který ve třídě podporujete?
8. Které metody ve výuce volíte raději?
9. Podle čeho zařazujete do výuky skupinovou práci, frontální způsob výuky nebo diskusi?
10. V čem podle Vás spočívá přínos jednotlivých metod?

Co přesně dělá, když zvládá řízení kázně ve třídě?

11. Kde se berou pravidla ve vaší třídě? Jak s nimi pracujete?
12. Které postupy se Vám osvědčily ve zvládnutí kázně ve třídě?
13. Co používáte, když chcete žákům „domluvit“ v případě, že se chovají neukázněně? Jak to formulujete? (BAT)
14. Jak žáky motivujete k dodržování pravidel?
15. Co se děje, když žáci porušují pravidla, jsou neukáznění? Jak postupujete?

Co přesně dělá, když zadává instrukce žákům?

16. Které postupy se vám osvědčily při zadávání instrukcí žákům? (instructional management)
17. Jak vtáhnete žáky do práce ve školní třídě? Jak vzbudíte jejich zvědavost? (engagement)
18. Jak pracujete s žákovskou zpětnou vazbou?
Jak reagujete, když žáci odpovídají/plní úkoly správně?
Jak reagujete, když žáci odpovídají/plní úkoly chybně?
Jak poznáte, že žáci něčemu nerozumí, že je něco baví...?
Jak získáváte zpětnou vazbu od žáků?

Reflektivní otázky na spolupráci se studentem učitelství

19. Když spolupracujete se studenty učitelství a zaměřujete se právě na témata spojená se zvládnutím třídy, co studentům doporučujete v oblasti zvládnutí kázně žáků?
20. Když spolupracujete se studenty učitelství a zaměřujete se právě na témata spojená se zvládnutím třídy, na co studenty upozorňujete při zadávání instrukcí žákům a vytváření podpůrných podmínek pro žákovské učení se?
21. Při spolupráci se studenty učitelství měníte perspektivu, nestojíte za katedrou, ale pozorujete dění ve třídě z jiného úhlu. Co Vám tato změna perspektivy přináší?
22. Čím Vám v tomto ohledu byla spolupráce se studentem přínosná? Čím Vás v práci s Vaší třídou překvapilo?

Reflektivní otázky na svou strategii

23. Jste zkušený učitel/ka, s dlouhou pedagogickou praxí, vedete studenty učitelství na pedagogické praxi. Které dovednosti jsou nezbytné pro řízení třídy? Jak se podle Vás vyvíjí?
24. Když budete reflektovat svůj vlastní vývoj, v čem spatřujete změnu? Jak jinak dnes zvládáte kázeň, instruujete žáky, pracujete se zpětnou vazbou?
25. V čem spatřujete ještě prostor pro svůj rozvoj v oblasti řízení školní třídy?

Principy správného vedení rozhovoru – krok za krokem

- Dobře zvolte místo, kde bude rozhovor probíhat – mělo by být klidné a příjemné pro vás i informanta
- Vezměte si s sebou nahrávací zařízení (raději dvě, kdyby se jedno vybilo, nebo náhradní baterie) a vytištěný scénář rozhovoru
- Připravte si informovaný souhlas ve dvou kopiích – jeden si vezmete a druhý necháte informantovi

Pozor na sugestivní otázky

- Naznačují jakou si přeje výzkumník odpověď
 - Př. *Máš své rodiče rád?*

Řešení:

- Ptát se nepřímou anebo všeobecněji
 - Př. *Řekni mi něco o své mamince a otci.*
- Použít alternativní otázky
 - Př. *Rozumíš si s matkou, nebo si s ní nerozumíš?*

Chyby při interview

- Sugestivní otázka:
 - „Zastáváte názor, že...?“

Chyby při interview

- Taraktika (matoucí otázky):
- „Byly šaty oné ženy červené?“
 - (Při zjišťování, zda vůbec nějaká žena byla přítomna.)

For and Against National Service Ano, pane ministře

- <https://www.youtube.com/watch?v=6Ms9A-212F0>

Chyby při interview

- Přetěžování
 - otázky unavují...

Chyby při interview

- Nedostatečné vytížení
 - dotazovaný opovrhuje otázkami, tíhne k ironii...

Prostředí pro interview

- Tiché, klidné, izolované od dění (dle možností)
- Přítomnost jiných lidí může vyvolat nežádoucí reakce respondenta
- Kulturní
 - Ne chodba, sklad – nevzbudí to důvěru respondenta ve výzkumníka
 - Např. kabinet, prázdná učebna, jídelna, školní klub
- S mladšími dětmi promyslet - pozor: chovají se jinak ve třídě, jinak v kabinetu, jinak sami atd.

Raport

- = Interview závisí na navázání přátelského vztahu a vytvoření otevřené atmosféry
- Chladný, nepřívětivý přístup výzkumníka těžko povede k dobrému interview
- Může vést až k odmítnutí výzkumníka a spolupráce

Přístup k respondentovi při interview

- Chovat se přátelsky
a profesionálně

Příliš žoviální nebo nadlehčený tón a chování (typu o nic tu nejde) naznačují, že interview není bráno vážně.

Zkušenosti s interview

- **Byli jste někdy v roli respondenta?**
 - Jakých chyb se dopouštěl dotazující se?
 - Co se vám naopak líbilo?
- **Byli jste někdy v roli dotazujícího se?**
 - Jakých chyb jste se dopustili?
 - Co se vám naopak (např. intuitivně) zdařilo?
 - Co byste nyní udělali jinak?

Cvičení

V televizi vidíme, jak redaktor zastaví na ulici chodce a položí mu otázku:

Jaký máte názor na vstupování do manželství v mladém věku? Myslíte si, že mladý věk je příčinou rozvodů?

Uveďte aspoň tři odlišnosti, kterými se takové interview liší od výzkumného interview:

1.
2.
3.

Jak udržovat plynulý a adekvátní průběh interview?

Lze používat:

- Krátké výrazy vyjadřující porozumění a zájem
 - *Aha, rozumím.*
- Krátké vyčkávací pauzy
 - Pozitivní efekt mají 2-3 sekundové pauzy
 - Delší mají negativní efekt
- Neutrálně laděné žádosti o dodatečné informace
 - *Jak to myslíte?*
 - *Rád bych věděl o vašem názoru více.*
 - *Ještě něco jiného?*

Jak udržovat plynulý a adekvátní průběh interview?

Lze používat:

- Echo – opakování respondentových slov
 - Citlivé používání vyjadřuje pozornost a sympatie, působí povzbudivě
 - ***Se třídou zkouším nové věci a dost se mi daří.*** Výzkumník: ***Daří se Vám?***
- Shrnutí, reflexe respondentových výrazů,
 - uvádění příkladů, které ukazují, že výzkumník chápe pocity respondenta
 - ***Pocítujete, že...?***
 - ***Myslíte tím, že...?***

Jak udržovat plynulý a adekvátní průběh interview?

Lze používat:

- Žádosti o dodatečné informace
 - *Proč si myslíte, že to tak je?*
 - *Jak se vám to ujasnilo?*
 - *Kdy to bylo?*
- Žádosti o vysvětlení
 - *Není mi to jasné.*
 - *Mohla byste vysvětlit, co jste tím myslela?*
- Zopakování původní otázky

- Nepřipravenost
- Autoritativní vs. důvěrné zacházení
- Rychlé střídání otázek a odpovědí
- Řízení reakcí
- Délka rozhovoru
- Předčasné závěry
- Subjektivně zaujaté závěry
 - Vždy se ptejte, zda odpověď zachycuje realitu, do jaké míry je ovlivněna situací, nebo zda vyjadřuje trvalejší realitu.
 - Přemýšlejte o svých vlastních přesvědčeních a stereotypy ohledně studenta a vyvarujte se halo efektu (takzvané chyby prvního dojmu).

Pozor: Vlastní návyky vždy slouží jako výchozí bod pro hodnocení.

21

Chyby v interview

Když nevedeme
interview
dobře

Nezjišťujeme jen
fakta,
snažíme se
porozumět
souvislostem, proto
nemůžeme spěchat

Děti/rodiče častěji mlčí.

Odpovídají jednoslovně.

Častěji unikají pomocí „nevím“.

V extrémním případě si
vypomohou nepravdou.

Nácvik dovedností pro interview

- Vedení interview třeba nacvičit
 - Např. dominantnější partner by vás neměl zbavit role
- Nácvik
 - Vytvoření raportu
 - Sledování obsahové linie
 - Pružné reakce na odpovědi
 - Uvědomění si typických chyb při interview

Postup nácvičku interviewování

1. Začít pozorováním interview, které vede zkušený výzkumník
 - Poslech audiozáznamu, videozáznamu
 - Identifikace jednotlivých prvků a důležitých postupů
2. Napodobování postupů
 - První vlastní interview provést s kolegy, někým z rodiny apod.
 - Nahrává se, pak analyzuje
3. Začíná se strukturovaným interview
 - po získání zkušeností se přechází na polostrukturované a otevřené
 - Typická chyba začínajících:
 - Mnozí respondenti reagují dobře a odpovídají ze široka, odpovědi pokrývají více otázek
 - Chyba: výzkumník opakuje otázky, trvá na jejich pořadí
 - Důsledek: respondent je v rozpacích, zdá se mu, že výzkumník nebyl spokojen s odpovědí a upravuje ji
 - Otázky je třeba si nacvičit předem
 - Nečíst je, nesprávné nebo přerušované čtení nevzbudí důvěru ve výzkumníka
 - nehledat, která otázka má následovat

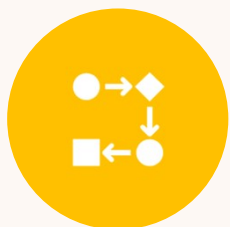
Informovaný souhlas

obsahuje krátkou
informaci o výzkumu
(cíle, kdo jej realizuje)

ujištění o anonymitě
rozhovoru/výzkumu

informaci o důvěrném
zacházení s daty (jak
přesně budou data
anonymizována a kde
budou uložena?)

informaci o dobrovolné
účasti na výzkumu
(informant/ka mohou
kdykoliv účast na
výzkumu odřeknout, a
to i v průběhu výzkumu)

datum a podpis
výzkumníka a
informanta/ky

SOUHLAS S ÚČASTÍ NA VÝZKUMU „Inkluzivní vzdělávání a sociální podpora v překonávání nerovnosti ve společnosti“

(Inclusive Education and Social Support to Tackle Inequalities in Society, ISOTIS)

Hlavní řešitel výzkumného týmu: doc. PhDr. Karel Pančocha, Ph.D., Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity

Výzkum ISOTIS provádí Institut výzkumu inkluzivního vzdělávání při Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně s finanční podporou Evropské komise. Cílem výzkumu je pochopit povahu, příčiny a důsledky sociálních a vzdělanostních nerovností tak, jak se projevují již v předškolním věku dětí a na prvním stupni základního vzdělávání. Projekt se zaměřuje na zkušenosti a aspirace dětí a rodičů z etnický a sociálně minoritních skupin ve vazbě na jejich integraci. Vaše názory na zkoumanou problematiku jsou pro nás velmi cenné. Abychom je však mohli pro účely tohoto projektu využít, potřebujeme Váš souhlas s následujícím:

Dotazník s Vámi vyplní tazatel. Dotazník bude vyplněn přímo do online nástroje Limesurvey nebo prostřednictvím papírové verze, přičemž do 24 hodin budou získaná data zanesena do Limesurvey a papírová verze dotazníku bude následně zničena. Data budou plně anonymizována, tedy žádný z Vašich výroků nebo názorů nebude přímo spojován s Vaší osobou. Za tímto účelem budou změněna všechna osobní jména i další údaje, které by umožňovaly Vaši identifikaci. Dotazníkům budou přiřazeny číselné kódy a data budou zabezpečena pomocí hesel přístupných jen úzké skupině výzkumníků. *Uvedený proces je zpracováním osobních údajů a níže Vás požádáme o souhlas s tímto zpracováním.* Získané informace mohou být využity ve výstupu z výzkumu, které budou publikovány v odborných časopisech. Vaše účast na tomto výzkumu je zcela dobrovolná, máte právo Vaši účast kdykoliv přerušit, a to bez udání důvodu a bez rizika jakýchkoli následků. Vyplnění dotazníku s tazatelem bude trvat přibližně 45-60 minut.

Účastník/účastnice výzkumu:

Na základě uvedených informací souhlasím s účastí ve výzkumu a poskytnutím svých osobních údajů, včetně audio nahrávky rozhovoru.

Byl jsem informován, že

- mám právo požadovat přístup k osobním údajům týkajícím se mé osoby, jejich opravu nebo výmaz, popřípadě omezení zpracování;*
- mám právo vznést námitku proti zpracování osobních údajů týkajících se mé osoby;*
- mám právo podat stížnost dozorovému orgánu (Úřad na ochranu osobních údajů) v případě, že se domnívám, že zpracování mých osobních údajů probíhá v rozporu s právními předpisy;*
- získaná data mohou být v anonymizované podobě předána dalším subjektům (spolupracujícím odborníkům a institucím), výhradně však za účelem vědeckého výzkumu;*
- mám právo tento souhlas na výzkumu kdykoliv odvolat, aniž by mi za to hrozila jakákoliv sankce či znevýhodnění, a to oznámením výzkumníkovi v místě provádění výzkumu, zprávou na elektronickou adresu pancocha@ped.muni.cz, případně jinou formou na níže uvedené kontaktní údaje;*

Kontaktní osoba pro případ jakýchkoli nejasností a dotazů, vč. zpracování osobních údajů:

doc. Karel Pančocha, Ph.D.

Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, Poříčí 31a, 603 00 Brno

email: pancocha@ped.muni.cz, tel. 549495099

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta

Poříčí 7/9, 603 00 Brno, Česká republika

T: +420 549 49 1610, E: info@ped.muni.cz, www.ped.muni.cz

Bankovní spojení: KB Brno-město, ČÚ: 85636621/0100, IČ: 00216224, DIČ: CZ00216224 1/1

Na základě výše uvedených informací uděluji tímto Masarykově univerzitě (jako správci a zpracovateli osobních údajů) souhlas s uvedeným zpracováním osobních údajů za účelem vědeckého výzkumu a to na dobu neurčitou.

Potvrzuji, že jsem rozuměl/a a souhlasím:

_____ (podpis účastníka/účastnice výzkumu)

Mnohokrát děkujeme za Vaši spolupráci.

Datum a místo: _____

Za projektový management: _____

Informovaný souhlas byl vyhotoven ve 2 kopiích, z nichž jedna zůstává pro výzkumníka a jedna pro účastníka/účastnici výzkumu.

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta

Poříčí 7/9, 603 00 Brno, Česká republika

T: +420 549 49 1610, E: info@ped.muni.cz, www.ped.muni.cz

Bankovní spojení: KB Brno-město, ČÚ: 85636621/0100, IČ: 00216224, DIČ: CZ00216224 1/1

Základní identifikační údaje o výzkumu

Téma/Název práce: **název + bakalářská/diplomová/disertační/závěrečná práce**

Autor práce: **jméno, student/ka** programu **[doplňte]** na Pedagogické fakultě MU

Kontakt: **email (uveďte svou univerzitní emailovou adresu, nastavte si v [Su] přeposílání na soukromý email), telefon (pokud je to vzhledem k charakteru výzkumu vhodné)**

Vedoucí práce: **jméno vč. titulu, katedra**

Spolupracující pracoviště MU: **pokud je relevantní (např. HUMEŠb, LEVYNA, ...)**

Doba řešení:

Popis projektu a jeho průběhu

Uveďte, že se jedná o vaši kvalifikační práci (diplomová, bakalářská, disertační, závěrečná), obor, fakultu

Stručně a jasně z pohledu účastníka výzkumu popište:

- **co je cílem výzkumu a jaký tento výzkum může mít přínos**
- **jak výzkum bude probíhat**
- **jaké údaje od účastníků pro výzkum potřebujete**
- **jak údaje budete zpracovávat**
- **kde a jak dlouho budou údaje uloženy, kdy budou smazány**

V případě, že budete pracovat s dětmi, uvědomte si, že tento text píšete pro zákonného zástupce, který dává souhlas.

Sbíráte-li osobní údaje, přidejte následující část souhlasu (pokud osobní údaje nesbíráte, tuto část umažte a vložte pouze *Souhlas s účastí ve výzkumném projektu* – viz níže).

V této části upravte pouze zaškrtnuté části. Pokud bude výzkum probíhat s nezletilými (dětmi), žádáte o souhlas s účastí ve výzkumu a se zpracováním osobních údajů zákonného zástupce – v tomto případě ponechejte všechny zelené části (zrušte jejich zvýraznění, aby byly součástí textu). Pokud výzkum bude probíhat s dospělými, všechny zelené části umažte.

Výše uvedené činnosti lze považovat za zpracování osobních údajů, a proto Vás žádáme také o souhlas s jejich zpracováním.

Souhlas s účastí ve výzkumném projektu a se zpracováním osobních údajů

Prohlašuji, že jsem četl/a celý výše uvedený text Informace o výzkumu a porozuměl/a jsem jeho smyslu.

Účastník/účastnice výzkumu (dítě):

Souhlasím **jako zákonný zástupce** s účastí **dítěte** ve výzkumu a rozumím, že mohu souhlas odmítnout, případně svobodně a bez udání důvodů z účasti odstoupit.

Zároveň souhlasím s poskytnutím osobních údajů **o dítěti** v rozsahu **[uveďte, jaké údaje budete sbírat]**

Byl/a jsem informován/a, že

Maxarykova univerzita, Pedagogická fakulta

Paříž 623/7, 603 00 Brno, Česká republika

T: +420 549 49 1610, E: info@ped.muni.cz, www.ped.muni.cz

Bankovní spojení: KB Brno-město, ČÚ: 85636621/0100, IČ: 00216224, DIČ: CZ00216224

V odpovědi, prosím, uvádějte naše číslo jednací.

- mám právo požadovat přístup k osobním údajům týkajícím se **[dítěte/mé osoby]**, jejich opravu nebo výmaz, popřípadě omezení zpracování,
- mám právo podat stížnost dozorovému orgánu (Úřad pro ochranu osobních údajů) v případě, že se domnívám, že zpracování osobních údajů probíhá v rozporu s právními předpisy;
- mám právo tento souhlas se zpracováním osobních údajů kdykoliv odvolat, aniž by mi za to hrozila jakákoliv sankce či znevýhodnění, a to oznámením správci osobních údajů. Zákonnost zpracování údajů před odvoláním souhlasu tím není dotčena.

Správce osobních údajů: **[Jméno studenta]**, student/ka programu **[doplňte]** na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity

email: **ÚČO@mail.muni.cz**

Na základě výše uvedených informací uděluji tímto studentovi/studentce **[jméno příjmení]**, jako správci osobních údajů, souhlas s uvedeným zpracováním osobních údajů za účelem zpracování **[bakalářské/diplomové/disertační/závěrečné]** práce.

Jméno a příjmení **zákonného zástupce**:

Podpis **zákonného zástupce**:

V dne:

[(konec souhlasu s účastí ve výzkumu a zpracováním osobních údajů)]

Nesbíráte-li osobní údaje a potřebujete-li tedy pouze souhlas s účastí ve výzkumu, přidejte následující část souhlasu

V této části upravte pouze zaškrtnuté části. Pokud bude výzkum probíhat s nezletilými (dětmi), žádáte o souhlas s účastí ve výzkumu zákonného zástupce – v tomto případě ponechejte všechny zelené části (zrušte jejich zvýraznění, aby byly součástí textu). Pokud výzkum bude probíhat s dospělými, všechny zelené části umažte.

Souhlas s účastí ve výzkumném projektu

Účastník/účastnice výzkumu (dítě):

Souhlasím **jako zákonný zástupce** s účastí **dítěte** ve výzkumu a rozumím, že mohu souhlas odmítnout, případně svobodně a bez udání důvodů z účasti odstoupit.

Jméno a příjmení **zákonného zástupce**:

Podpis **zákonného zástupce**:

V dne:

<https://www.ped.muni.cz/pedagogika/studujici/zaverecne-prace/bc-mgr>

Záznam odpovědí

- Na diktafon, telefon apod.
- Písemný záznam, zápis odpovědí

Audiozáznam odpovědí

- Na diktafon, telefon apod.
 - Je třeba souhlasu respondenta
 - Může ovlivnit atmosféru interview
 - Přístroj dát mimo zorný úhel respondenta
 - Vztít s sebou náhradní baterie, zařízení
 - Výhoda:
 - výzkumník se může plně věnovat kladení otázek
 - Nahrávky může analyzovat více lidí
 - Zvyšuje to reliabilitu

Písemný záznam odpovědí

- Písemný záznam, zápis odpovědí
 - Průběžný zápis
 - Zkratky, symboly, těsnopis
 - Po doznění odpovědi
 - Zdržuje to
 - Čekání respondenta na další otázku ho může vyvést z rytmu
 - Zapisuje pomocník
 - Lze použít počítač
- Pozor: Vždy si zaznamenat datum interview!

Typy transkriptu (I)

Při přepisu rozhovorů (video/audio nahrávky apod.) se používají různá pravidla přepisu v závislosti na účelu výzkumu a požadované úrovni detailu.

1. Doslovný přepis (Verbatim)

- Přesný záznam každého vysloveného slova (včetně výslovnostních chyb, opakování, pauz a zaváhání).
- Používá se například pro analýzu diskurzu.
- Příklad: „*Hmm, myslím, že... ehm... to bylo dobré.*“

2. Standardní přepis (Literal)

- Přesný přepis vyslovených slov, ale nepodstatné prvky, jako jsou pauzy, vsuvky nebo drobné řečové chyby, jsou vynechány.
- Důležitý je obsah, ale není nutné analyzovat detaily řeči nebo tón.
- Pauzy, smích nebo váhání nejsou zahrnuty.
- Příklad: „*Myslím, že to bylo dobré.*“

Typy transkriptu (II)

3. Částečný nebo shrnutý přepis (Compressed)

- Zaznamenávají se pouze klíčové body a relevantní informace.

4. Fonologický přepis

- Přepis přesně zachycuje, jak byla slova vyslovena, včetně výslovnostních variant, akcentů a intonace.
- Používají se speciální fonetické symboly (například Mezinárodní fonetická abeceda, IPA).
- Používá se v lingvistice.

5. Přepis s poznámkami o neverbální komunikaci

- Zaznamenávají se gesta, pohyby, výrazy obličeje, smích a pauzy.
- Používá se ve výzkumu komunikace (přepis videozáznamů).
- Například: „(smích),“ „(pauza)“.

6. Tematický přepis

- Obsah je přepisován na základě témat, která se během rozhovoru objevila.
- Není chronologický, ale je organizován podle témat nebo kategorií.

Transkripční značky:

Text	– verbální stopa
(text)	– pravděpodobná verbální stopa
(nnn)	– nerozeznatelná verbální stopa
(.)	– krátká pauza (pod jednu vteřinu)
(1)	– delší pauza (číslovka označuje délku pauzy ve vteřinách)
(())	– popis prosodie nebo neverbální aktivity (šepot, smích, potichu ad.)
[text]	– překrývající se verbální stopa či akce; umístění na řádku ve vztahu k předchozímu řádku značí, kde došlo k překryvu
Nemy-	– nedořečené slovo
<u>Text</u>	– důraz na verbální stopu (na slabiku, slovo či sousloví)
TEXT	– nadprůměrné zvýšení hlasitosti, zvolání, křik
5 – 10 min.	– časová lokace transkriptu (od zvonění vždy po pěti minutách)

Označení účastníků komunikace:

U:	učitel/ka
Kamila:	konkrétní žákyně
D:	žákyně, u níž nelze určit, o koho se jedná
K:	žák, u kterého nelze určit, o koho se jedná
ŽŽ:	skupina žáků
T:	tazatel

Respondentka: Učitelka Hana, video 1

Datum: 17. 1. 2014, pátek

Třída: 7. A

Literatura, 3. vyučovací hodina (od 10 hod.)

Hlavička
transkriptu

Ve třídě je přítomno 24 žáků, 12 dívek a 12 kluků. Žáci před zvoněním poměrně tiše sedí v lavicích, většina z nich se dívá do sešitů a opakuje si. Pouze v předních lavicích u dveří si skupina dívek podívá a směje se.

Časové
zakotvení
transkriptu

(...)

10 – 15 min.

U: A my budeme (.), nadpis si tam dejte tedy *((ukazuje na tabuli na nadpis))*, zase nezapomeneme na datum, DVOJČLENNÉ VĚTY.

((12 – žáci zapisují, jakmile mají, dívají se na U))

U: Co si představujete pod pojmem dvojčlenné věty? (2) Co to budou dvojčlenné, dvojčlenné věty? Máme to v názvu.

ŽŽ: *((šum))*

Kamila a Dana: *((přihlásí se))*

U: *((ukáže na Danu na znamení vyvolání))*

Dana: Mají dva členy.

U: *((přikývne))* Ano. Dvojčlenné věty budou mít dva členy. Dvojčlenné věty mají dva základní větné členy. (2) A jaké to budou, ty dva základní větné členy?

Označení
mluvčích
(anonymizovat?)
)

Basic Instructions

Transcribe using the F4 program.

- Differentiate the interviewer and the respondent by marking "I" and "R" at the beginning of sentences. The interviewer's sentences should also be in italics. Separate the sentences of the interviewer and the respondent with a line. Example:

I: So, how many people live in your home?

R: Parents, a brother, and grandma. But we used to have grandpa living with us too, but he passed away, so now it's just grandma.

Interviewer: And how many living rooms does your apartment have?

- Omit "silent moments" at the beginning and end that are not part of the actual conversation (such as explaining anonymity or farewells). Start with the conversation itself.

- Include expressions such as laughter, long pauses, and changes in tone within brackets. These circumstances should be noted in an analytical context, meaning that if a person speaks excitedly, there's likely a reason, and laughter may suggest that the respondent is uncomfortable or exaggerating something, or not taking something seriously, etc. Long pauses by respondents may indicate that they are thinking or unsure about what to say. Pay more attention to these cues from respondents. Ellipses indicate dynamics or short pauses. Use your judgment on where they are appropriate. Example:

I: So, you didn't do your homework?

R: (laughter) Nah, why bother.

I: Oh (laughter)... so, what did the school say about it then?

R: Well, (pause)... they just... you know.

- Occasionally insert timestamps into the transcript. For example, approximately every two to three minutes (use the F8 key, as you know), so the reader can orient themselves or find the corresponding part in the recording.

- Use timestamps at unclear points that you couldn't decipher even after repeated attempts. Label such sections as "unclear," in bold within parentheses, and include a timestamp at the beginning of the critical passage. Example:

R: So, I wasn't there... (**unclear #00:00:18-4#**) but they didn't want to hear it anymore.

- Record situations like interruptions in the conversation by a third party. If the conversation with the third person is unrelated to the research, you don't need to transcribe it. If the third person becomes part of the conversation, label them as "R2" (respondent 2). Example:

R: No, I wasn't there.

(a teacher enters the room and joins the conversation)

R2: Then tell him about how you were in detention.

R: I already told him.

- Transcribe spoken language so that it's easy to read colloquialisms exactly, but do transcribe vulgar language.

- Stuttering and filler words don't need to be transcribed if they are just searching for the right words, or thinking. You'll understand in interviews that overly precise transcripts can distort value to the analysis. Remember that the recording is on paper. Be merciful to both respondents and interviewers.

Ukázka transkriptu

RESPONDENT: ředitelka základní školy
MÍSTO: S.
POHLAVÍ: žena
DATUM: 2. 11. 2009

T: *Nejdřív bych se vás zeptala, jakou tady zastáváte funkci, případně jestli jste někde třídní učitelka?* 00:02:54-7

R: Já jsem tady ředitelka těch dvou subjektů, které se od prvního září spojily: základní školy, mateřské školy. Mateřská škola je o kousek dál. Nejsem třídní učitelka, ale v každé třídě něco kousek učím. 00:03:12-7

T: *Hmm. Což znamená co? Jsou to nějaké předměty?* 00:03:17-9

R: Tak třeba ve druhé a třetí třídě češtinu, matematiku, v první, druhé, třetí etickou výchovu a ve čtvrté, páté etickou výchovu. 00:03:31-5

T: *Máte nějakou specializaci jako třeba speciální pedagogiku?* 00:03:35-8

R: Mám vystudovaný první stupeň a speciální pedagogiku jsem vystudovala na vyšší odborné škole. 00:03:43-6

T: *Učila jste předtím někde jinde?* 00:03:46-9

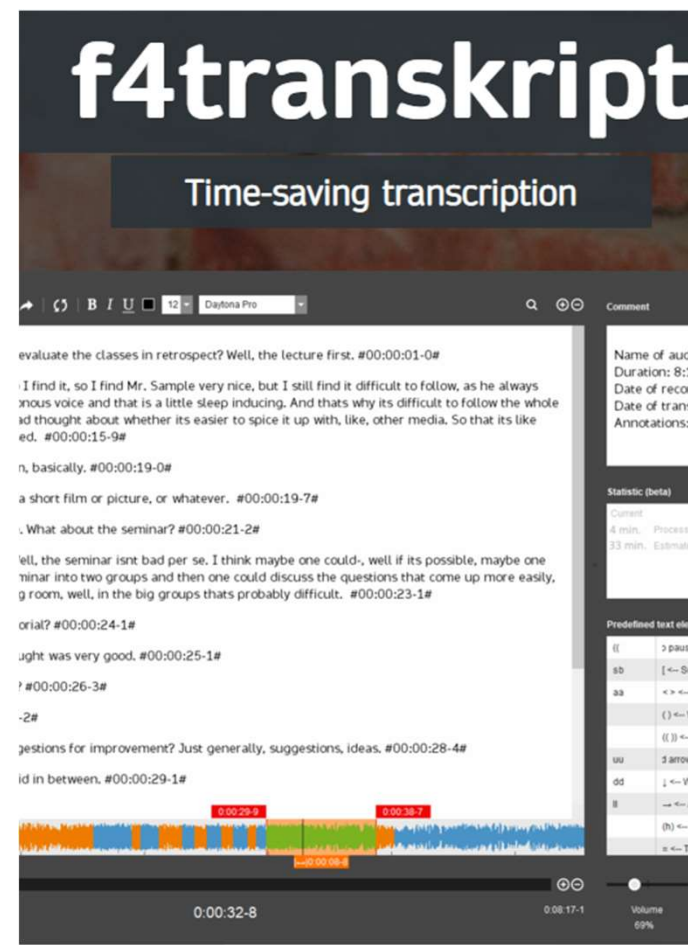
R: Učila jsem rok, to jsem ještě dodělávala vyšší odbornou, ještě jsem neměla vysokou, a učila jsem rok na F., což je tady místní sídlištní škola. Z extrému do extrému. Na té F. je šest set dětí, čtyřicet nebo padesát učitelů a pak jsem přišla sem. 00:04:07-4

T: *Na takovou menší. Plánujete nějakou změnu nebo jste tady zatím spokojená?* 00:04:16-9

R: Určitě moc spokojená. To se nedá říct spokojená. Mně se přeplnily sny. Ani se mi nezdálo, že by se mi takhle líbilo v práci. Já jsem byla strašně zlobivé děcko a měla jsem fakt hroznou pubertu s těmi útekami z domova a tak. Bylo to se mnou moc špatné. A začínala jsem jako uklízečka, šla jsem uklízet do hudební školy kvůli bytu, protože tam byl školnický byt. Pak jsem si dodělala ty školy a pak jsem tady a je to super. Ale samozřejmě že tady nezůstanu. Ne, že bych tady nechtěla zůstat, ale já to cítím, že mám potenciál změnit svět. Takže musím jít ještě někam výš. Určitě mám politické ambice. Mám strašně ráda politiku. Ráda bych si k tomu alespoň přičuchla. Třeba budu mít štěstí a dostala bych se k nějaké politické funkci a zjistila bych, že vůbec, že to není efektivní. Protože pravda je, že mě v té práci hodně drží, že vidím, že s těmi dětmi se dá pracovat. Že ty situace a jejich životní příběhy se vám tak nějak mění pod rukama, jak to jde. V rámci nějakých možností. Tak asi kdybych byla někde v práci, kde by to byla blbost na blbost, tak by asi nemělo cenu tam zůstat, ale mám takové nějaké ideály.

Transkript záznamu rozhovoru

- Můžete přepsat rozhovor pomocí softwarů, jako jsou F4 nebo oTranscribe <http://otranscribe.com/>
- Při tom dodržujte základní pravidla transkripce.
- Přečtěte si transkript a opravte překlepy a chyby.
- Jedná se o časově náročný úkol, proto si na něj vyhradíte dostatek času.

The screenshot displays the 'f4transkript' web application interface. At the top, the logo 'f4transkript' is prominently displayed in white on a dark background, with the tagline 'Time-saving transcription' below it. The interface includes a standard text editor toolbar with options for bold, italic, underline, and font size, along with a search icon and a 'Comment' button. The main content area shows a transcription of an audio recording, with timecodes and speaker indicators (e.g., #00:00:01-0#) placed at the beginning of each line of text. The text includes phrases like 'evaluate the classes in retrospect? Well, the lecture first.', 'I find it, so I find Mr. Sample very nice, but I still find it difficult to follow, as he always speaks in a monotone voice and that is a little sleep inducing.', and 'What about the seminar?'. Below the text, there is a visual representation of the audio waveform with colored segments (orange, blue, green) corresponding to the transcription lines. At the bottom, a playback control bar shows the current time at 0:00:32-8 and the total duration at 0:08:17-1, along with a volume indicator set to 69%.

Použití funkce Přepis v Microsoft Wordu (pro předem nahrané soubory)

- Tato funkce je dostupná ve verzích Microsoft Word, které podporují cloudové služby (obvykle ve Wordu pro Microsoft 365).
- **Otevřete Word**
 - Spusťte Microsoft Word a otevřete nový nebo existující dokument.
- **Klikněte na kartu „Domů“**
 - V horní části Wordu klikněte na kartu „Domů“.
- **Klikněte na ikonu mikrofonu**
 - V pravém horním rohu najdete ikonu mikrofonu označenou jako „Diktovat“.
- **Vyberte možnost „Přepis“**
 - Klikněte na šipku vedle možnosti „Diktovat“ a zvolte „Přepis“.
- **Nahrajte zvukový soubor**
 - Klikněte na „Nahrát zvuk“ a vyberte soubor, který chcete přepsat (podporované formáty zahrnují .mp3, .wav, .m4a a další).
- **Přepis nahrávky**
 - Word začne přepisovat nahraný soubor. Tento proces může trvat déle v závislosti na délce nahrávky.
- **Upravte text**
 - Jakmile je přepis dokončen, text se zobrazí, a vy ho můžete upravit a vložit do dokumentu.

Použití funkce Diktovat v Microsoft Wordu (pro přepis v reálném čase)

Pokud chcete přepsat nahrávku přehrávanou přes reproduktor, můžete použít funkci Diktovat, která automaticky převádí zvuk na text.

1. Otevřete Word

1. Spusťte Microsoft Word a otevřete nový dokument.

2. Klikněte na „Diktovat“

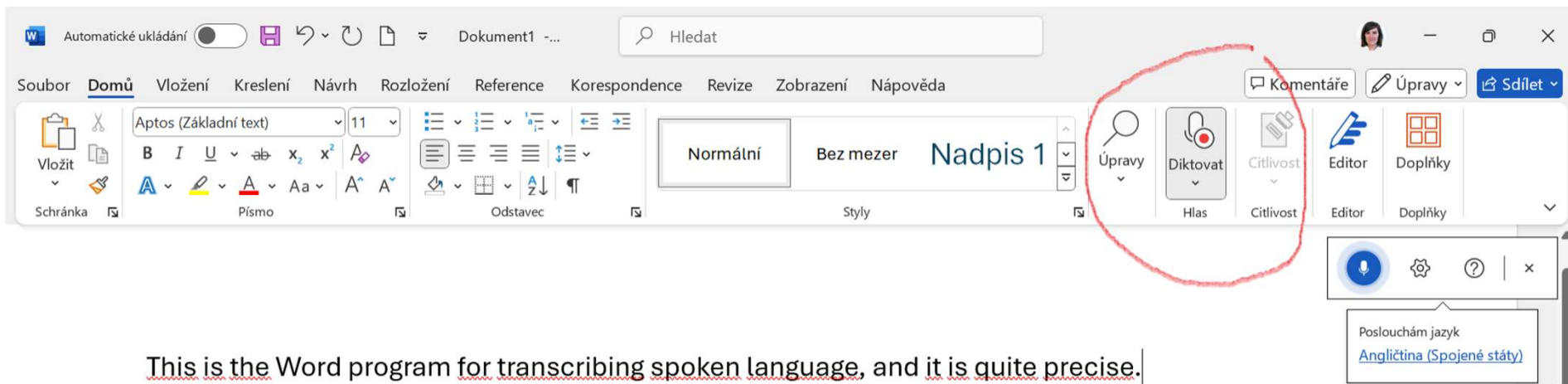
1. V horní části Wordu, na kartě „Domů“, klikněte na ikonu mikrofonu označenou „Diktovat“.

3. Začněte diktovat

1. Pusťte zvukovou nahrávku na svém počítači (můžete použít libovolný přehrávač médií). Word zachytí zvuk přes mikrofon a bude ho v reálném čase přepisovat do textu.

4. Zkontrolujte a upravte text

1. Po dokončení přehrávání nahrávky text zkontrolujte, upravte podle potřeby a uložte.

This is the Word program for transcribing spoken language, and it is quite precise.

Vyhodnocování odpovědí

- Prvotní kategorizace dat
- Seřadit odpovědi do širokých kategorií
- Přiřadit jim kódy
- Pak detailnější kategorizace

- Př. *Proč žáci ve výuce ruší?*
 - ...
 -
 - ...

Software Atlas.ti,
MaxQDA

Cvičení: Proč žáci si žáci během vyučování napovídají?

V interview byla tato otázka, odpovídalo 20 posluchačů pedagogické fakulty, každý uvedl několik odpovědí. Odpovědi je třeba kategorizovat, aby byly přehledné do skupin (okruhů) a každý okruh výstižně nazvěte:

1. Snaží se pomoci spolužákům.
2. Chtějí se ukázat.
3. Chtějí se vytáhnout před učitelem.
4. Chtějí upoutat pozornost učitele.
5. Chtějí ukázat, že to ví.
6. Je to pomoc kamarádům.
7. Je to z lítosti vůči spolužákovi, který neumí odpovědět.
8. Vědí, že i kamarád jim pomůže.
9. Dělají to ze zábavy.
10. Snaží se pomoci tomu, aby i on pomohl, když to budou potřebovat.
11. Chtějí vyhrát nad učitelem.
12. Pomáhají někomu, aby i on pomohl, když to budou potřebovat.
13. Nechtějí nechat spolužáka ztratit se.
14. Aby ukázali, že mají odvahu.
15. Chtějí upoutat na sebe pozornost.
16. Chtějí se předvádět před ostatními.
17. Aby spolužáka záměrně zmátli.
18. Aby si učitel všiml, že to vědí.
19. Nedokáží ztlumit svůj temperament.
20. Aby nahněvali učitelku.

Závěry

Interview je náročnější metoda než dotazník

- Z hlediska času

Výhoda

- Přizpůsobení situaci

Nevýhoda

- Přímý kontakt vyžaduje komunikační pohotovost a dovednost

Problémy s validitou viz téma dotazník

- Do hry vstupuje interpersonální kontakt
 - Čím větší spontánnost respondenta, tím je validita odpovědí vyšší

Shrnutí

Definice interview

Proč používat
označení
interview?

Jaké jsou výhody
interview?

Co je to raport?

Jaké typy otázek
lze rozlišovat?

Jaké typy
interview lze
rozlišovat?

Co je při interview
důležité?

Co jsou to
sugestivní otázky?

Co je třeba si pro
efektivní interview
nacvičit?

Literatura

- Brinkmann, S. & Kvale, S. (2018). *Doing interviews*. Sage.
- Gavora, P. (2000). *Úvod do pedagogického výzkumu*. Paido.
- Kreslené obrázky převzaty z Benesch, H. (2001). *Encyklopedický atlas psychologie*. Lidové noviny, s. 54. (ze skript níže)
- Janík, T., Vlčková, K. (2003). Základy pedagogické metodologie. In *Virtuální studovna Katedry sociální pedagogiky PdF MU*. Masarykova univerzita.
http://www.ped.muni.cz/wsocedu/virtual/pdf/TJ_studijni_mat.pdf

Jak odpovídáme na otázky

POROZUMĚNÍ	Identifikace požadované informace Propojení s relevantními pojmy Sociální kognice - účel tázání
VYBAVENÍ	Stanovení strategie vybavení Vybavení specifických a obecných paměťových stop Doplnění chybějících detailů
POSOUZENÍ	... kompletnosti a relevantnosti vybaveného ... vhodnosti, přípustnosti Vytvoření odhadu na základě dílčích informací
ODPOVĚĎ	Srovnání svého odhadu s nabízenými kategoriemi Provádění úprav...

Model odpovídání na otázky

